

СТ А Н О В И Щ Е

От: *доц. д-р Иванка Андреева Николова;*
УНСС, катедра „Икономика на търговията“;
Професионално направление 3.8. „Икономика“;
Научна специалност: 05.02.18 „Икономика и управление (икономика на търговията, хотелиерство и ресторантьорство)“

Относно: *дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност „Икономика и управление (търговия)“ в УНСС.*

Автор на дисертационния труд: *Нора Владимирова Тинева*
Тема на дисертационния труд: *Управление на риска в търговската дейност*

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд, съгласно Заповед № 1133/19.04.2024 г. на Заместник-ректора по НИД на УНСС.

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към катедра „Икономика на търговията“ при факултет „Икономика на инфраструктурата“ на УНСС, по научна специалност „Икономика и управление (търговия)“, съгласно Заповед Ректора на УНСС № 1057/28.04.2017. Обучението е осъществено през периода 2017-2024 година, като първоначално е осъществено в *редовна форма* и в последствие е трансформирано в *задочна*.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Представеният дисертационен труд е посветен на управлението на риска в търговската дейност. Научната разработка е в обем от 220 печатни страници, в т.ч. 43 таблици и 29 фигури. В структурно отношение трудът е добре балансиран и се състои от увод, три глави, заключение, използвани информационни източници, 4 приложения и Декларация за авторство.

В увода е аргументирана актуалността на темата, представени са обектът и предметът на изследване, целта, задачите и изследователската теза. Избраният предмет на изследване и поставената цел разглеждат значим и многоаспектен теоретико-практически проблем. Формулирани са шест изследователски задачи, с решаването на които се постига поставената цел и се доказва формулираната теза.

Дисертационният труд се основава на проучването и систематизирането на български и чуждестранни публикации. **Използваната литература** съдържа 102 информационни източника, от тях 33 на кирилица, 49 на латиница, 9 нормативни документа и 11 интернет сайта. Проучените научни литературни източници свидетелстват за добрата осведоменост на дисертанта по проблематиката, разглеждана в дисертационния труд.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

В първа глава, въз основа на литературен обзор и на съществуващия международен стандарт за управление на риска ISO 31000 са определени основните понятия: риск, класификации на риска и управление на риска. Изведени са основните видове рискове, като акцент е поставен на риска от неплатежоспособност и несъстоятелност. Проучена е рамката и процесът на управление на риска. Специално внимание е отделено на концепцията „управление на риска на предприятията“, известна като Enterprise Risk Management, която е разработена и препоръчана от COSO - независима инициатива на частния сектор в САЩ за изучаване на факторите, водещи до финансови измами. В теоретичен план е характеризирано и управлението на риска, поет от търговските фирми в условията на криза от КОВИД-19.

Във втора глава са проучени методическите аспекти на управлението на риска на търговската фирма. Методологията на изследването е изградена въз основа на четири основни стълба:

- Методите за оценка на риска от неплатежоспособност, където основно място е отделено на модела на Алтман;
- Методът на междуиндустриалния стандартизиран процес за извличане на знания от данни - CRISP DM (Cross Industry Process for Data Mining) като рамка за провеждане на изследването и разработен въпросник за анкета в 7 раздела;
- Инструментарий от експертни методи за оценка на сложни системи, където акцентът е върху лингвистични променливи и размита логика;

- Инструментариум от статистически методи за моделиране и валидация на резултатите от моделиране.

Предложената методология може да се определи като нов методологичен подход. Използван е богат изследователски инструментариум от експертни и статистически методи, който включва методите: Делфи, метод на лингвистичните променливи и размита логика, метод на Мамдани, рангова корелация на Кендал, линеен регресионен модел, методът на най-малките квадрати, градиентен метод за актуализация на регресионните коефициенти и др.

Трета глава е логическо продължение и практическо приложение на разработената методика за управление на риска във втора глава. Изследването е проведено в съответствие с предложения алгоритъм от шест етапа на междуиндустриалния стандартизиран процес за извличане на знания от данни - CRISP DM (Cross Industry Process for Data Mining). Ключов етап в процеса на изследване е **моделирането**, където се разработват модификации на модела на Алтман въз основа на данни от счетоводните отчети и на данни от онлайн експертно допитване. Оценява се точността, надеждността и приложимостта на всяка от 18-те модификации на модела на Алтман, за да се избере най-подходящата от тях и въз основа на нея да се направят заключения за финансовата устойчивост и потенциалните рискове на изследваните предприятия. Изведени са съответните изводи относно управлението на риска на големите, средните и малките фирми.

Акцентът е поставен върху интегрирането на лингвистични променливи и размита логика в анализа на финансови показатели, което представлява иновативен подход.

Гореизложеното ни дава основание да твърдим, че основната цел на дисертационния труд е постигната. Поставените конкретни изследователски задачи са изпълнени. Основната теза и издигнатата хипотеза са доказани.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Приемам формулираните от докторанта научни и научно-приложни приноси.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

По темата на дисертационния труд са публикувани три научни статии в реномирани научни списания, едната от които на английски език и един научен доклад в специализирано научно издание, с което е осигурена необходимата публичност.

6. Оценка на автореферата

Предоставеният автореферат е в обем от 42 страници и отразява структурата и съдържанието на дисертационния труд, както и основните изводи, резултати от проведеното емпирично изследване, теоретичните и практико-приложните приноси.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Нямам

8. Заключение

Представеният дисертационен труд на Нора Владимирова Тинева по своята същност е самостоятелно научно изследване, в което е реализирана поставената научна цел, защитена е изследователската теза и са открити постигнатите от автора теоретични и емпирични резултати. В представения труд присъстват научно-приложни решения на реален практически проблем с обществена значимост.

В заключение, въз основа на гореизложеното, предлагам на уважаемите членове на Научното жури да вземат решение „ЗА“ присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на докторант Нора Владимирова Тинева по научна специалност „Икономика и управление (търговия)“, в професионално направление 3.8. „Икономика“.

27.05.2024 г.

София

Член на научното жури: .....

(доц. д-р Иванка Николова)